



SAVON OTE -HANKKEEN ITSEARVIINTI

Savon OTE -hankkeen itsearviointi on tehty oheista Innokylän arviointimittaria käyttäen. Siinä käydään läpi tulosten ja pilottien itsearviointi teemoittain.

Osallisuutta tukeva toiminta -teema →

Matalan kynnyksen osallisuutta ja toimintakykyä tukevan toiminnan maakunnallinen toimintamalli

Osallisuutta tukevan toiminnan pilotit olivat: Jalkautuvat vertaistuelliset ryhmät (Mikkeli), Klubitoiminta (Varkaus/Pieksämäki) ja Jalkautuva päivätoiminta (Kuopio).

Arviointimittari

Tarpeet	
Kehittämisen tulisi perustua tarpeisiin: ne kertovat miksi kehittämistä tehdään. Tarpeet ovat usein moninaisia ja ne voivat muuntua tilanteiden mukaan. Siksi on tärkeää tunnistaa haasteen kannalta merkitykselliset toimijaryhmät, toimintaympäristöt ja erilaiset tarpeet.	
	Tarpeita ei ole määritely.
	Tarpeet on määritely yksipuolisesti, epämääräisesti tai liian yleisiksi.
	Tarpeet on määritely selkeästi, riittävän moninäkökulmaisesti ja niistä ilmenee miksi kehittämistä tehdään.

Perustelut vihreälle liikennevalolle:

Mielestämme *tarpeet* olivat riittävän selkeästi määritely ja niistä ilmeni miksi kehittämistä tehdään. Kaikille työtoiminnassa mukana oleville työllistyminen ei ole aina realistinen eikä tarkoituksenmukainen tavoite (Mikkeli). Tarkoituksena onkin kehittää aktiivista osallisuutta tukevaa toimintaa henkilöille (lähinnä kehitysvammaisille), jotka tarvitsevat työllistymistä edistävien toimien sijaan tai ohella osallisuutta ja toimintakykyä tukevaa toimintaa joko pysyvästi tai ennen siirtymistä työllistymistä edistävien palveluiden piiriin. Varkauden klubitoiminnassa puolestaan huomattiin, että on henkilöitä, jotka eivät välttämättä tarvitse asumisen palveluita, mutta jotka hyötyvät sosiaalista toimintakykyä ja osallisuutta vahvistavasta toiminnasta sekä turvallisesta ympäristöstä ja yhteisöstä. Klubitoiminnan ensisijaisena kohderyhmänä ovat itsenäisesti tai vanhempien luona asuvat kehitysvammaiset ja erityisen tuen tarpeessa olevat henkilöt. Kuopion pilotin asiakkaat

ovat paljon tukea tarvitsevia autismin kirjon asiakkaita. Kehittämistyö lähti ajatuksesta, että perinteinen ryhmämuotoinen päivätoimintayksikössä tapahtuva päivätoiminta ei palvele ko. asiakkaiden tarpeita. Sen sijaan jalkautuvassa päivätoiminnassa pystytään huomioimaan autististen henkilöiden erityistarpeet ja yksilöllisen toiminnan toteuttaminen.

Tavoitteet	
Tarpeet ohjaavat tavoitteiden muotoilua. Tavoitteet kertovat mihin kehittämisellä pyritään. Hyvä tavoite on konkreettinen, täsmällinen, realistinen ja arvioitava. Tavoitteet voivat koskea mm. kehitettävän ratkaisun toteutustapaa, ominaisuuksia tai tuloksia, joita ratkaisulla halutaan saavuttaa. Tavoite voi vastata seuraaviin kysymyksiin: <i>kuka tai ketkä (saavuttaa), kuinka paljon, mitä ja mihin mennessä?</i>	
	Tavoitteita ei ole määritelty tai tavoitteet eivät ole yhdistettävissä tarpeisiin.
	Tavoitteet ovat yhdistettävissä tarpeisiin. Tavoitteet ovat yleisiä eikä niitä voi kaikilta osin arvioida.
	Tavoitteet ovat yhdistettävissä tarpeisiin. Tavoitteet ovat konkreettisia, niistä ilmenee mitä tuloksia (<i>muutoksia</i>) halutaan saavuttaa ja niiden saavuttamista voi arvioida.




Perustelut vihreälle liikennevalolle:

Mielestämme *tavoitteet* olivat konkreettisia ja yhdistettävissä tarpeisiin. Niistä ilmeni mitä tuloksia/muutoksia hanke halusi saavuttaa ja niiden saavuttamista voidaan myöhemmin arvioida. Mikkelissä tavoitteena oli kehittää ja pilotoida toimintamalli heikossa työmarkkina- asemassa olevien asiakkaiden jalkautuviin vertaistuellisiin ryhmiin. Tarkoituksena oli muodostaa ns. palvelutarjotin, josta voitaisiin koota asiakkaalle hänen toimintakykyään, elämäntilannettaan ja toiveitaan parhaiten palveleva toimintakokonaisuus hänen voimavaransa huomioiden. Varkauden/P-mäen klubitoiminnan päätavoitteena oli vahvistaa ja tukea toimintaan osallistuvien henkilöiden osallisuutta ja toimintakykyä sekä ehkäistä syrjäytymistä. Klubitoimintapalvelun perustana on monipuolisen ryhmätoiminnan ja vertaistuen keinoin toteutettava toiminta. Tavoitteena on tarjota mahdollisuus monipuoliseen osallistumiseen ja toimia matalan kynnyksen ns. kevyenä palveluna. Kuopiossa tavoitteena oli asiakkaiden itsemääräämisoikeuden tukeminen ja vahvistaminen, kuntoutuminen, yksilöllisyys, osallisuus, toimintakyvyn kehittyminen ja ylläpito sekä asiakkaan tyytyväisyys päivätoiminnan palveluun. Pohjana tälle toimii jokaiselle asiakkaalle laadittu yksilöllinen strukturoitu selkeä päivä- ja viikko-ohjelma.

Osallisuus	
On tärkeää, että asiakkaat ja loppukäyttäjät sekä muut keskeiset toimijat (ammattilaiset, organisaatio, päättäjät, johto) osallistuvat kehittämisen eri vaiheisiin tarkoituksenmukaisella tavalla. Kumppanuudet tarjoavat yhteistä hyötyä asiantuntijuuden, tietojen, taitojen ja resurssien jakamisen myötä ja vahvistavat onnistumisen edellytyksiä, kun tarpeista, tavoitteista, kehitettävästä ratkaisusta, arvioinnista ja vakiinnuttamisesta on sovittu yhdessä.	
	Asiakkaat/loppukäyttäjät ja muut keskeiset toimijat eivät juurikaan ole osallistuneet kehittämistoimintaan.
	Asiakkaat/loppukäyttäjät ja muut keskeiset toimijat ovat osallistuneet kehittämistoimintaan satunnaisesti tai jossain määrin.
	Asiakkaat/loppukäyttäjät ja muut keskeiset toimijat ovat osallistuneet kehittämistoimintaan riittävästi sen eri vaiheissa.




Perustelut **vihreälle liikennevalolle:**

Asiakkaat ja muut keskeiset toimijat ovat *osallistuneet* riittävästi toimintamallin kehittämiseen. Mikkelissä toiminnallisten ryhmien kehittäminen aloitettiin asiakastoiveiden kyselyllä sekä havainnoimalla työyhteisöä. Sidosryhmät ja Savosetin henkilöstö olivat vaikuttamassa kehitettävien toimintojen sisältöön. Yhteistyössä luotiin toimivia käytäntöjä ja se mahdollisti monipuolisten ryhmien kokeilun. Asiakkaille laadittiin yksilölliset toimintasuunnitelmat työhön ja ryhmätoimintaan. Niiden kautta asiakkaiden osallisuus ja toiveet otetaan huomioon. Kerran vuodessa tehdään asiakastytyväisyyskysely, mitä käytetään toimintojen kehittämiseen. Asiakaspalautteita ja -toiveita on kerätty koko ajan ja ne huomioidaan ryhmien toiminnan kehittämisessä. Varkauden klubitoiminnassa asiakkaiden osallisuutta lähdettiin vahvistamaan jo olemassa olevan klubitoimikunnan kautta. Klubitoimikunnan toimintaa ja vastualueita lisättiin. Koska klubitoiminnan lähtökohtana on asiakkaiden osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon on palvelun sisällön kehittäminen jatkuvaa. Lisäksi klubitoiminnassa vahvistettiin myös vertaistoimijuuden mallia. Klubitoiminnassa asiakastytyväisyyttä kysytään vuosittain lomakkeiden sekä asiakasraatien kautta. Myös Kuopiossa olennainen ja tärkeä osa erilaisten toimintojen toteuttamiseksi ovat sidosryhmät, joita lähdettiin kartoittamaan heti hankkeen alkuvaiheessa asiakkaiden toiveiden toteuttamiseksi. Asiakaspalautteita kerätään 3 kk välein, ja näissä käytetään apuna myös ohjaajien havaintoja. Toimintojen havainnointia on käytetty apuna myös toimintasuunnitelmien ja asiakastytyväisyyden tarkastelussa. Asiakkaiden viikkosuunnitelmia tarkastellaan ja tarvittaessa muokataan palautteiden pohjalta ja muutoinkin aina tarvittaessa yhdessä omaohjaajien ja läheisten kanssa.

Ratkaisun kuvaus	
	Kehitettävä ratkaisu on hyvä jäsentää kehittämisprosessin kuluessa sanalliseksi kuvaukseksi, kaavioksi, kuvioksi tms., jonka avulla kokeilu ja toteuttaminen tehdään. Jäsennyksen ei tarvitse olla valmis kokeiluvaiheessa, vaan sitä voidaan jäsentää kokeilun tulosten perusteella ja koko prosessin ajan.
	Kehitettävä ratkaisu on vasta ideatasolla.
	Kehitettävästä ratkaisusta on olemassa alustava kuvaus, kuvio, kaavio tms.
	Kehitettävästä ratkaisusta on olemassa pitkälle viety tai valmis kuvaus, kuvio, kaavio tms. tai ratkaisussa hyödynnetään valmista ratkaisua, jota sovelletaan omaan toimintaan.




Perustelut **vihreälle liikennevalolle:**

Kaikista pilottien toimintamalleista *on olemassa palvelukuvaus ja kuvio*, jota toki voidaan koko ajan tarpeen tullen hioa ja kehittää. Kaikissa Osallisuutta tukevan toiminnan toimintamalleissa toimintaa ohjaa KVANKin osallisuutta ja työllistymistä edistävän toiminnan laatuksiterit. Malleissa määritellään tavoitteet toiminnalle, suunnitellaan ja toteutetaan toimintaa sekä tehdään yksilöllisten tavoitteiden säännöllistä arviointia (Melba/IMBA-menetelmä, GAS-menetelmä). Klubitoiminnassa lisäksi vertaistukihenkilön (jo klubitoiminnassa oleva) avulla tuetaan klubitoiminnan uuden asiakkaan perehdytystä ja tottumista uuteen toimintaympäristöön sekä sopeutumista osaksi yhteisöä. Asiakaspalautetta kerätään mm. palautelomakkeilla, asiakastyytyväisyyskyselyillä ja asiakasraadeilla.

Vastaako ratkaisu tavoitteisiin	
	Kehitettävällä ratkaisulla vastataan tarpeisiin ja tavoitteisiin: miten haaste ratkaistaan? Onko kehitettävä ratkaisu perusteltu tai riittävä tavoitteisiin nähden?
	Kehitettävä ratkaisu ja tavoitteet eivät liity toisiinsa.
	Kehitettävä ratkaisu ja tavoitteet liittyvät toisiinsa vain osittain.
	Kehitettävä ratkaisu ja tavoitteet liittyvät selkeästi toisiinsa.




Perustelut **vihreälle liikennevalolle:**

Mielestämme kehitetyt *toimintamallit liittyvät selkeästi niihin tavoitteisiin*, mihin ne on tarkoitettu. Hankkeen käynnistyttyä painopiste oli saada pilottien toiminta mahdollisimman nopeasti käyntiin, joten niiden toimivuudesta on jo ehditty saamaan palautetta. Saadun palautteen pohjalta mallit on havaittu toimiviksi ja pystytty jatkamaan mallien ja toimintojen kehittelyä.

Kokeilu	
Kokeilu on hyvä tapa suunnitella ja jalostaa ratkaisua. Toimiiko vai eikö toimi, jäikö jotain olennaista huomioimatta? Ketterä arviointi on olennainen osa kokeilua ja mahdollistaa ratkaisun korjaamisen. Riippuu kuitenkin ratkaisun luonteesta missä vaiheessa ja kuinka nopeasti sitä on mahdollista kokeilla. Myös muualla kehitettyjen ratkaisujen soveltamista kannattaa kokeilla.	
	Ratkaisua ei ole vielä kokeiltu käytännössä tai kokeilu on keskeytetty.
	Ratkaisua on kokeiltu käytännössä, mutta kokeilu on kesken.
	Ratkaisua on kokeiltu käytännössä ja kokeilu on päättynyt.

Perustelut **vihreälle liikennevalolle:**

Toimintamalleja on päästy *testaamaan käytännössä*, ja näiden kokemusten ja saatujen palautteiden pohjalta toiminta jatkuu ja sitä jatko kehitetään koko ajan. Kokeilu ei siis sinänsä ole päättynyt vaan osallisuutta tukevan toiminnan mallit jäävät toimintaan.

Arviointi	
Arviointi kertoo saavutettiinko se mitä tavoiteltiin. Tavoitteiden perusteella määritellään arviointikysymykset, joihin arvioinnilla yritetään vastata, sekä arviointikriteerit tai indikaattorit, joiden avulla seuranta tai arviointi tehdään. Arviointi voi kohdistua tavoitteista riippuen ratkaisun toteutukseen tai tuloksiin ja sitä voidaan tehdä ennen, aikana ja jälkeen toteutuksen. Lisäksi on hyvä seurata mahdollisia tahattomia muutoksia.	
	Tavoitteiden saavuttamista ei ole arvioitu.
	Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu, mutta tavoitteita ei ole (vielä) saavutettu tai ne on saavutettu vain osittain.
	Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu ja ne on pääosin tai kokonaan saavutettu.

Perustelut **vihreälle liikennevalolle:**

Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu ja tavoitteet on saavutettu. Tavoitteiden saavuttamista on arvioitu sekä johto- että ohjausryhmän kokouksissa sekä itsearviointin keinoin, ja arvioinnin kohteena ovat olleet sekä teeman tulokset että itse prosessi. Kehitetyt uudet osallisuutta tukevat palvelumallit ovat tarkoituksenmukaisia hankesuunnitelmaan asetettuihin tavoitteisiin nähden. Aivan kaikkea mallien eri osaluokkiin liittyen ei ehditty hankeaikana kokeilemaan, mutta mallien toimivuudesta ja hyödynnettävyydestä ehdittiin saada riittävästi kokemuksia ja palautetta hankkeen aikana, ja niiden pohjalta pystytään tekemään jatkokehittelyä. Mallien kehittäminen pysyi hyvin aikataulussa ja niiden kehittämisessä oli mukana riittävästi asiantuntemusta.

Resurssit	
Ratkaisun toteuttaminen ja vakiinnuttaminen vaativat onnistuakseen resursseja. Resursseja ovat esimerkiksi aika, raha, henkilöstö sekä riittävät tiedot, taidot ja välineet.	
	Ratkaisun toteuttamisen tai vakiinnuttamisen resursseja (aika, henkilöstö, raha, osaaminen) ei ole olemassa.
	Ratkaisun toteuttamisen tai vakiinnuttamisen resurssit ovat puutteellisesti olemassa.
	Ratkaisun toteuttamisen tai vakiinnuttamisen resurssit ovat riittävästi olemassa.

Perustelut **vihreälle liikennevalolle:**

Toimintamallien kehittäminen pysyi hyvin aikataulussa ja eteni tavoitteiden mukaisesti, sillä *resurssit siihen olivat riittävät*. Hankkeen kustannukset ovat pysyneet hyvin budjetissa, ja rahaa jäi myös käyttämättäkin. Ehkä rahaa olisi voinut ruveta alusta alkaen käyttämään hieman rohkeammin, mutta varovaisemmalla liikkeellä lähdeillä haluttiin varmistaa, että budjettia ei ainakaan ylitetä. Hankehenkilöstön tiedot ja taidot olivat hyvät projektia ajatellen. Henkilöstön osalta Kuopion pilotissa oltiin hetken aikaa ilman projektityöntekijää tehtävään valitun henkilön pois jäämisen vuoksi. Onneksi hän kuitenkin ennätti tehdä erittäin hyvän pohjatyon, josta uuden henkilön oli helppo jatkaa.

Toteuttaminen	
Onnistunut kokeilu kannattaa vakiinnuttaa arkipäivän pysyväksi käytännöksi. Vakiinnuttaminen on sitä helpompaa, mitä vahvemmin ratkaisun kannalta keskeiset toimijat ovat osallistuneet yhteiseen kehittämistoimintaan. Toisinaan ratkaisu voi olla kertaluontoisesti toteutettava, jota ei tarvitse vakiinnuttaa osaksi arkipäivän toimintaa.	
	Ratkaisun toteuttamista osana arkipäivän toimintaa ei ole vielä aloitettu tai se on keskeytetty.
	Ratkaisun toteuttaminen osana arkipäivän toimintaa on käynnissä.
	Ratkaisu on vakiinnutettu osaksi arkipäivän toimintaa tai toteutus oli kertaluontoinen.

Perustelut **vihreälle liikennevalolle:**

Toimintamallit on vakiinnutettu osaksi arkipäivän toimintaa. Jalkautuvien vertaistuellisten ryhmien toimintamallia on levitetty jo Vaalijalan yksiköihin Tervossa, Nilsiässä, Juvalla ja Mäntyharjussa. Klubitoiminta on käynnistynyt Vaalijalan puitteissa Pieksämäellä ja lisäksi mm. Vaalijalan hankekumppani Savon Vammaisasuntosäätiö, Kuopion kaupunki ja Carea ovat jo joko käynnistäneet tai suunnittelevat klubitoiminnan käynnistämistä. Jalkautuvan päivätoiminnan malli on Vaalijalassa käytössä jo myös Siekkilän palvelukodissa Mikkelissä ja tulee käyttöön loppuvuonna avattavassa Sääksvuoren palvelukodissa Jyväskylässä. Toimintamallit ovat mukana tulevissa maakunnallisissa (Etelä- ja Pohjois-Savo)

konsensussopimuksissa. Molemmissa maakunnissa tulee olemaan monialainen työryhmä, joka jatkossa edistää mallien käyttöönottoa ja levittämistä maakunnissa.